

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи Худоёрова Нигина Зардовна дар мавзуи «Фразеологияи забони наасри Ӯрун Кӯҳзод» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ

Асолати забони ноби тоҷикӣ, тамоми зебоиву назокати онро дар асарҳои бадеӣ мушоҳида намудан мумкин аст, зоро дар он ҳамон воҳидҳои забон мавриди истифода қарор мегиранд, ки назокату нафосати забони миллиро дар худ таҷассум намудаанд. Фразеологизмҳо аз қабили чунин воҳидҳои забон ба ҳисоб мераванд, ки тамоми паҳлӯҳои ҳаёти моддиву маънавии ҳалқро инъикос карда, ҳамчун воситаи муассири забон ба соҳибзабонон, хоса ахли қалам, холисона хизмат менамоянд. Ин аст, ки адибони мо вобаста ба маҳорату малакаи забондонӣ ва қобилияти эҷодӣ аз ин дурданаҳо ба андозаи гуногун баҳра бурдаанд. Чи тавре ки маълум аст, ҳар як адиб дар истеъмоли воҳидҳои фразеологӣ услуби хоса дорад, ки омӯзиши он ҷанбаҳои камомӯҳташуда ва норавшани ин қисматро ошкор ҳоҳад кард, бинобар ин таҳқиқи масъалаҳои гуногуни ин баҳши муҳимми забон аҳаммияти амаливу назарии худро ҳеч гоҳ аз даст намедиҳад.

Диссертатсияи Худоёрова Нигина Зардовна ба яке аз мавзуъҳои муҳимми забоншиносии тоҷик – воҳидҳои фразеологии забони наасри Ӯрун Кӯҳзод баҳшида шудааст. Пӯшида нест, ки дар ҷараёни таҳияи асари бадеӣ нависанда ва ё шоир ҳамеша ба ифодаи дурусти матлаб, истифодаи саҳҳ ва меъёрии воҳидҳои забон эҳтиёҷ дорад. Доnih, маҳорат ва малакаи нависандагӣ ва ё шоирӣ дар натиҷаи огоҳии комил доштан аз меъёри забон, хуб доnistани воситаҳои муассири забон ва нутқ, роҳу воситаҳои иборасозию ҷумлабандӣ, меъёри истифодаи онҳо, хусусан фразеологизмҳо, ки тағиیر додани онҳо боиси аз байн рафтанашон мегардад, ҳосил мешавад. Нависанда Ӯрун Кӯҳзод низ аз ин истисно нест.

Муҳиммияти мавзуи диссертатсияи номзадии Худоёрова Нигина Зардовна дар мавзуи «Фразеологияи забони наасри Ӯрун Кӯҳзод» аз он иборат аст, ки бе таҳқиқи маъноию соҳторӣ ва услубии воҳидҳои фразеологии осори бадеии адибони давр ва бе натиҷагирий аз имконоти услубии забони эшон муайян намудани роҳҳои имконпазири истеъмоли фразеологизмҳои тоҷикиро ошкор кардан имконнозӣ аст. Истифодаи фразеологизмҳо дар асари бадеӣ имконоти услубии онҳоро пурратар инъикос менамояд. Дар асарҳои Ӯрун Кӯҳзод ин унсурҳои забон ҳангоми тасвири воқеаҳои асар нақши муассир бозидаанд, бинобар ин таҳқиқи мавзуъ саривақтӣ ва айни муддао мебошад.

Рисолаи мавриди тақриз таҳқиқоти мукаммалу анҷомёфтai илмӣ ба ҳисоб меравад, ки дорои арзиши назариявию амалист.

Аҳаммияти назарии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки он барои муайян намудани вазифаҳои жанрсозӣ, образофаринӣ ва матнсозии

вохидҳои фразеологӣ дар матни бадӣ замина фароҳам меоварад. Рисолаи мазкур дар рушди минбаъдаи масъалаи маъноҳои фразеологӣ мусоидат намуда, ҳамчун роҳнамо дар таҳқиқи забон ва услуби адибони дигар ба муҳаққиқони ҷавон хизмат менамояд. Ҳамчунин натиҷаҳои он дар роҳи нишон додани хусусиятҳои услубии фразеологизмҳои насри адиб, дар муайян намудани маҳорати нависандагии ӯ зимни истифода аз вохидҳои устувири забон ҳангоми ба тасвир кашидан ҳодисаҳо, фардӣ намудани нутқи қаҳрамону персонажҳо, мавқеи фразеологизмҳо дар намудани лӯғати фразеологизмҳои насиби онҳо, адабиёти бадӣ, меъёри истифода ва хусусиятҳои услубии онҳо, гурӯҳбандии маъноиву соҳтории онҳо ёрмандӣ хоҳад кард.

Аҳаммияти амалии таҳқиқоти мазкур дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои таҳқиқот дар баррасии масоили марбут ба хусусиятҳои услубии вохидҳои фразеологӣ, таълими курси маҳсус аз фанҳои услубшиносии тоҷик, фразеологияи забони адабии мусоиди тоҷик дар мактабҳои олий, ҳангоми соҳтани барномаҳои таълими, навиштани як фасли китоби дарсии забони адабии ҳозираи тоҷикӣ, дар мураттаб намудани лӯғати фразеологизмҳои осори нависанда мавриди истифода қарор гирифта метавонанд.

Навғонии илмии диссертатсия дар интиҳоби мавзуи диссертатсия зоҳир мешавад, зоро дар забоншиносии тоҷик доир ба фразеологияи осори устод Айнӣ, Ҷ. Икромӣ, Ф.Муҳаммадиев барин нависандагон таваҷҷӯҳ шуда бошад ҳам, вохидҳои фразеологии эҷодиёти Ӯрун Кӯҳзод дар шакли як рисолаи ҷудогона таҳқиқ нагардидааст. Табиист, ки дар истифодаи ин унсурҳои забон ҳар як адиб сабки ҳоса дорад, ки Ӯ. Кӯҳзод ҳам аз зумраи онҳост. Таҳқиқи услуби фардии нависанда имконоти услубии вохидҳои фразеологии забонамонро афзун мегардонад.

Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, хулоса ва фехрасти адабиёт таҳия гардидааст.

Дар муқаддима аҳаммияту мубрамии мавзуи таҳқиқ асоснок карда шуда, самт ва объекти таҳқиқ, мақсад ва вазифаҳо, дараҷаи омӯзиши мавзуъ, навғониҳои илмӣ, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти илмию амалии таҳқиқ зикр гардида, роҷеъ ба сарчашмаю методологияи пажуҳиш маълумот дода шудааст.

Боби якуми диссертатсия «Хусусиятҳои маъноиву соҳтории вохидҳои фразеологии асарҳои Ӯрун Кӯҳзод» унвон дошта, фарогири се фаслу панҷ зерфасл мебошад. Муаллифи рисола дар ин қисмати кор ба нишонаҳои муҳимтарини вохидҳои фразеологии насри Ӯрун Кӯҳзод, ки ба асосӣ ва иловагӣ ҷудо карда шудаанд, гурӯҳҳои соҳтории онҳо – таркиб, ибора ва ҷумлаҳо таваҷҷӯҳ карда, тафовут ва умумияти фразеологизмҳои насри адибро аз зарбулмасалу мақолҳо нишон додааст.

Ҷанбаи услубиёти вохидҳои фразеологии насри Ӯрун Кӯҳзод мухтавои боби дуюми диссертатсияро фаро мегирад. Муҳаққиқ дар ин

қисмати рисола ба хусусиятҳои услубии воҳидҳои фразеологии насри нависанда, мавқеи онҳо дар асарҳои адиб, мавқеи категорияҳои маънои фразеологизмҳо, нақши онҳо дар тасвири образноки нависанда таваҷҷуҳ намудааст.

Натиҷаҳои илмии аз рисола бадастомада дар таҳқиқи минбаъдаи ҷанбаҳои муқаммал таҳқиқнашудаи фразеологияи тоҷик, дар омӯзиш ва таҳлили масъалаҳои баҳсноки он, таҳаввулот ва ҷараёни инкишофи он, таълими фанни забони тоҷикӣ дар муассисаҳои олий, масъалаҳои омӯзиш, таҳқиқу таълими фразеология мусоидат менамояд. Инчунин нуктаҳои муҳимтарини он ба фаслҳои алоҳидаи китобҳои дарсию васоити ёрирасони таълими забони тоҷикӣ ворид гардида, як паҳлуи норавшани таълими забони модариро равшан ҳоҳад кард.

Ин таҳқиқот дар оянда метавонад, ҳамчун раҳнамо барои корҳои илмии ба забони наср бахшидашуда ба муҳаққиқони соҳа хизмат намояд. Аз натиҷаҳои таҳқиқот Н.З. Худоёрова дар конференсияҳои сатҳи донишгоҳӣ, ҷумхурияйӣ ва байналхалқӣ суханронӣ карда, 22 мақола ба табъ расонидааст, ки 8-тояш дар маҷаллаҳои тақризшавандай КОА-и Федератсияи Россия ва КОА-и Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд. Рисолаи мазкурро метавон бо боварӣ ба муҳокимаи аъзои шурои диссертатсионии 6D. КОА-021 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод намуд.

Диссертатсияи номзадии Худоёрова Нигина Зардовна дар мавзуи «Фразеологияи забони насрӣ Ӯрун Қӯҳзод» кори баанҷомрасида буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.01 – Забони тоҷикӣ мебошад.

Мушовири илмӣ:

доктори илми филология,
профессори кафедраи услубшиносӣ
ва таҳрири адабии ДМТ

Мирзоева М.М.

«Имзои профессор М. М. Мирзоеваро тасдиқ мекунам»

Сардори раёсати қадрҳо
ва корҳои маҳсуси ДМТ

Тавқиев Э.Ш.

26.02.2022